

Gods te ge-
ds hebben we
wel iets an-
reekt hij, vrij
nplete ketter-
halve hemel
zaken (be-
un het avond-
ich toch af,
3 en 29 heeft
g beschouwen
leid tot star-
e versterking
gnetiseur met
k al merken
prenten, komt
ristus' woord
t, die er nooit
s hebben ged-
druk, dat de
zeggen, maar
zijn belijdenis
over de zelf-
er weinig te
rdt onder de
ijk is er een
nische bewe-
radicaal op-
in ons leven,
dag 32-44;
e opmerking,
in het avond-
tsbuiten zijn
icht hebben"

booy is blij-
hisatie leerde
r geweest als
p zijn belijde-
ns weer gaan
B. H.

HEENGAAN DACTEUR.

welke wij op-
leiding van
an ons blad.
Schepts:

l. Herv. kerk,
„De Waar-
sionele Ver-
t", om van
e Veren. van
van de Ned.
met één regel
melding ge-
op dit alles
predikant te
vode", bij het
demoriam ge-
verschillen
Kerken, waar
n 1914-1944,
deze hoog-
aarander twee
die door de
s, dat hij zelf
rd. Ook is er
te steden uit-
enis van prof.
rkladen zijn
t ook drie te
leze figuur te
kt landje als

in de prov.
koop:

erheid, maar
de tweede is,
kelijk vonnis
ven ligt; on-
nwaardig om
at nog voort-
staan, voor-
l, opspringen,
nog geen één
r" heeft ge-
n, waar aan
onderscheiding

oilt gegeven,
een schande,
in een Duitse
ij verklaarde
dijk verzet in
et Nationaal-
mogelijk ge-

gedaan heb-
ken.

Nieuwkoop
van Trouw,
geschreven
in dit breed-
m.:

Ondanks de vele prijzende woorden, welke in het „In Memoriam" voorkomen, is het diep beledigend voor de nu pas gestorven Schilder, onwaarsachtig in de weergave van diens levensarbeid, wemeland van scheve karakterisering. Deze zware woorden wil ik naar de tekst van het artikel waar maken.

Ds C. H. Lindeboom schrijft in de „Kamper Kerkbode":

Men heeft het zoo weinig verstaan, dat juist deze figuur, die zoo gesmaad is, om wat hij gesproken heeft van de kerk, door de woorden van den Heere Christus gegrepen is: „En Ik bid niet alleen voor deze, maar ook voor degenen, die door hun woord in Mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk wij, Gij, Vader, in Mij, en Ik in U, dat zij in ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij Mij gezonden hebt." Reeds ver vóór 1944 heeft hij aan vrienden te kennen gegeven, dat hij er prijs op stelde, dat deze woorden van Johannes 17 op zijn graf zouden worden gelezen.

En dat was geen theoretische liefde, maar een liefde die uitkwam in de concrete trouw, waarmee hij, als hij zelf niet preeken moest, opging met de scharen des Zondags. En was er op een bid- of dankdag twee keer dienst, dan was hij er, vooraan op de stoeltjes. Want hij hunkerde naar de gemeenschap der heiligen. In alle barre eenzaamheid van de wereld, heeft hij dit de groote rijkdom geweten: die samenkomsten van God met Zijn volk. Daar werd het vette van Gods huis gemaakt. Men mocht de Zaterdagavond voor zijn dood nog niet eens waken aan zijn ziekbed, want dan kon men niet frisch zijn om naar de kerk te gaan. Die liefde voor de kerk, zijn strijd, om de kerk te bewaren voor het seculairisme, voor bindingen, waar Christus niet bond, zijn hem te staan gekomen op zijn ambtelijke dood. Hij heeft geen rem willen aanleggen aan iemand, die den Christus der Schriften beleed. In de kerk moest plaats zijn voor allen, die de woorden des Heeren wilden bewaren.

Déze man is geschorst wegens de bij hem beweerde begeerte naar scheurmaking.

Nooit zal ik vergeten dat eene moment, toen hij, bij een toespraak tot Prof. Greijdanus (bij diens dertigjarig jubileum als hoogleraar) over diens schorsing sprak. Hij zei daar ongeveer: „en dat is U aangedaan door menschen, met wien ge één brood gegeten, en één drank gedronken hebt." Van ontroering kon hij de woorden er nauwelijks uitbrengen. Hij heeft nooit kunnen begrijpen, hoe dit alles mogelijk geweest is in de kerk, waar we onze gemeenschap aan Christus belijden en daarom aan elkander. Dat is hem tot zijn dood een raadsel gebleven, waarover hij nooit opgehouden heeft te spreken.

In de Prov. Kerkbode (Synodaal) editie Baarn schrijft Ds D. A. Zijlstra:

Zeker, ik wil niet afdoen van de taak van de historieschrijver, maar het resultaat van die taak kan men niet in een „In Memoriam" verwachten.

Wat ik dan wel wil doen dat is: iets met u terugbeleven van de diepe indruk die men onderging, als men Schilder hoorde preeken.

Daartoe diene het volgende:

Het was in de jaren van zijn studie in Erlangen. Schilder was enkele dagen thuis, ook een Zondag. Schoon vrijgesteld van alle ambtelijke arbeid, vroeg hij mijn vader of hij 's avonds de nabetrachting mocht houden. Om 4 uur ging Schilder naar het orgel in de Tidemanstraat-kerk in R'dam-Delfshaven.

Wat er in een klein uur in zijn ziel is omgegaan zal wellicht niemand weten, maar wel ervoeren de kerk-gangers, die tegen half vijf binnenkwamen, dat het orgel zwoegde en kreunde, zong en jubelde. Schilder genoot ontspanning, maar tegelijk werd zijn geest weer geladen.

Tegen 5 uur kwam hij in de consistoriekamer en prompt 5 uur stond hij op de kansel.

Ik weet niet of er van de preek, die hij toen gehouden heeft, aantekening gemaakt is. Maar wel weet ik dat de tekst was: Matth. 19:12, de laatste woorden. Ook weet ik, dat de schuin gedrukte woordjes uit de Staten-vertaling er nog af moesten, en dat het 5 minuten over zeven was, toen we op straat stonden.

Meer wil ik van die preek niet zeggen, omdat het ten eenenmale onmogelijk is. Maar als ik ooit in de goudmijn van Gods Woord heb zien graven, dan is het toen geweest. En hier was de man die de diepten niet heeft kunnen weten. Ik meen te weten dat vrienden-hand later hem deze tekst met brand-letters, in het Grieks, heeft aangeboden.

Welnu: nu verstaat hij, waar hij hier zo om geworsteld heeft.

De dagbladen schreven: een veel omstreden figuur. Inderdaad. Binnen de Gereformeerde gezindte en ook daarbuiten.

Maar we belijden: een mens, die zijn Koning kende en wilde dienen. Een mens, die in dit dienen zijn zonden had, als ik en u die hebben, en die daarom wist, dat hij alleen uit genade zalig zou worden. En zalig zijn is dienen in volkomenheid.

„De Wekker", het orgaan van de Chr. Geref. Kerken in Nederland, heeft het volgende artikel van Prof. J. J. v. d. Schuit:

Een Strijder minder op Aarde.

Met diepe ontroering heb ik kennis genomen van het zoo plotseling sterven van Prof. Dr. K. Schilder.

Hij is mij geweest in vroeger dagen een scherpe tegenstander.

Hij is mij geworden in later jaren een onverwachte medestander in den strijd om de confessionele gereformeerde waarheid.

Wij eeren in den gevallen Ridder den onvermoeiden, wel geharnasten Kampvechter, die geen duimbreed toef, wanneer hij eenmaal het pantser had aangegeput.

Wij herdenken in hem een theoloog van groot formaat, wiens evenknie ik op heden niet ken, en wiens beledenheid van een bewonderenswaardigen omvang was.

Wij erkennen in hem een schrijver, die scherp en kritisch zijn tegenstander aangreep, en hem niet spaarde, wanneer deze het waagde met Schilder den degen te kruisen.

Wij vinden in hem een Reformator, die getracht heeft Nederlands gescheurde gereformeerde gezindte bijeen te verzamelen, en die onverschrokken de Gereformeerde Kerken heeft aangeklaagd voor het forum der Gereformeerde Confessie.

Of hij daarbij in alles den juiste weg is gegaan, en of hij steeds den broedertoon heeft bewaard, daarover wil ik niet beslissen.

Maar ik ben overtuigd, dat de liefde tot Gods Waarheid en liefde tot de Gereformeerde Confessie hem heeft geïnspireerd.

Hij heeft den dag niet mogen beleven, waarop twee kerken elkander vinden, die beide zeggen niet anders te weten en te willen weten, dan de Gereformeerde Confessie als basis van samenkomsten en samenleven zonder bindende nevenbepalingen.

Hoe thans het verloop zal zijn, nu een reformator als prof. Schilder geen plaats meer heeft in dezen kring van samenspreken, waag ik niet te zeggen.

Wel heeft dit aangrijpend sterven voor mij drieërlei beteekenis.

Vooreerst zegt het ons, dat de Koning der Kerk geen menschen, hoe begaafd en hoe groot ook, noodig heeft om Zijn Kerk te formeeren, en te reformeeren.

Vervolgens, dat het nu al duidelijker kan blijken, of de strijd der Gereformeerde kerken, onderhoudende art. 31 D.K.O., gaat om een persoon, of om het Waarheidsbeginsel der Gereformeerde Confessie.

En ten slotte, dat hier is een armagiste roepstem: Bereid Uw huis want ook gij kunt sterven ten tijde, als gij het niet vermoedt.

Schilders strijd is gestreden; de strijd der Kerk duurt nog voort.

Wat zal het een rust zijn om uit de verwarring van beneden de Stad te zien, die vierkant ligt. Haar lengte was zoo groot als haar breedte. Wat zal het een verlossing zijn Hem te zien, Die ons kocht met Zijn bloed! Hier bezwijkt het stoutste denken.

Vol aanbidding knielt hij neer.

Schilder heeft in zijn monumentaal werk: „Christus in Zijn lijden" veel schoons geschreven. Nu schouwt hij het alles in zuivere lijnen en zijn rijke geest peinst verder en dieper: de helft heb ik ze niet aangezegd.

Het zal alles zoo gansch anders zijn, wanneer wij de dingen, die ons op aarde zoo menigmaal vermoeld hebben, zullen zien in het licht der eeuwigheid van uit den troon des Lams.

DAAR wordt „DE" rust geschonken.

Rust — niet in den zin van niets doen, maar veeleer in harmonie van denken en genieten. Daar is pas cultuur!

Droeg niet één van Schilders werken den titel: „Christus en cultuur"?

Straks vóór (enopion staat er in het Grieksch) den troon zien wij niet meer „duister", niet meer als door een beslagen venster, maar dan doorschouwen wij de grootheid der werken Gods, en we spiegelen ze in den glans der deugden Gods, gefundeerd in en gemanifesteerd door den Christus Gods.

DAT IS Cultuur.

Hier is het niet meer „Christus in Zijn lijden".

Hier is het „Christus in Zijn heerlijkheid".

In „s-Gravenhaagse Kerkbode" (Ned. Herv.) schrijft Dr A. J. Bronkhorst:

De eerste maal, dat ik Prof. Schilder beluisterde, was omstreeks 1935, op een grote N.S.B.-vergadering te Utrecht. De grote zaal van de Handelsbeurs was geheel gevuld, toen hij daar zijn machtige rede over de geestelijke gevaren van het nationaal-socialisme hield. Hij had juist gedurende bijna een jaar in Marburg gestudeerd en was daar „summa cum laude" (met de hoogste lof) tot doctor in de theologie gepromoveerd (het felt, dat hij nu net daar promoveerde was ook al veelzeggend, want het had toch voor de hand gelegen, dat hij bij Prof. Hepp aan de Vrije Universiteit promoveren zou, maar daar lagen zijn grootste sympathieën blijkbaar niet). Hij kende het nationaal-socialistische Duitsland dus uit eigen aanschouwing en hij had zijn ogen goed open gehad. In de discussie bleek ook wel, dat hier een geharnast strijder op het podium stond. In 1935 zag hij reeds duidelijk, wat velen toen nog niet konden en misshien ook wel eens niet wilden zien.

Prof. Schilder toonde zich een man van karakter in 1940, na de Duitse bezetting. Nooit wil ik vergeten, dat hij het toen was, die in het blad „De Reformatie" week in week uit het nationaal-socialisme bestreed met al de felheid van zijn scherpe pen, er van uitgaande, dat het de Duitsers waren, die hier binnengevallen waren, en die dus als noodoverheid moesten worden erkend, maar niet de N.S.B.-ers. Dit standpunt werd natuurlijk door de machthebbers van die dagen maar zeer betrekkelijk gewaardeerd en Prof. Schilder zat al spoedig in de Arnhemse gevangenis. Na enkele maanden werd hij daaruit wel ontslagen, maar met een schrijft-verbod. En prachtig ook met de noodzaak om gelurende oer gehele oorlog onder te duiken. Zo is hij een der vaders van het Nederlandse verzet tegen het nationaal-socialisme geworden.

Nooit heb ik kunnen begrijpen, dat het nu net deze oorlogsomstandigheden moesten zijn, waarin de dogmatische tegenstellingen, de zogenaamde leergeschieden, tussen Prof. Hepp en Prof. Schilder, om in hun namen de beide partijen samen te vatten, moesten worden uitgevochten. Ik wil gaarne toegeven, dat ik alle dessous niet ken en hier alleen maar als buitenstaander kan oordelen; maar als buitenstaander blijf ik me toch verbazen, dat het niet mogelijk bleek om met deze vragen te wachten, tot de bezetting voorbij zou zijn. Dat dit Prof. Schilder en zijn aanhangers ten diepste gegriefd heeft, verbaast me daarom niets. Trouwens, ik vermoed, dat zeer velen in deze dagen het in hun hart wel met me eens zullen zijn, dat dit geen gelukkige handelwijze is geweest.

Reeds in de week na het overlijden van Prof. Schilder verscheen Polemios, geheel gewijd aan dit ver-

scheiden, Prof. Schilder naar zijn vele zijden belichend. Het artikel is van de hand van de hoofdredacteur, de heer G. Puchinger, waaruit we het volgende overnemen:

Maar daarbij zijn wij niet blijven staan.....

Sindsdien heeft de gereformeerde wereld in Nederland voor het eerst sinds Kuiper weer voor of tegen een groot leermeester moeten kiezen, en het moet ten bate van Prof. Schilder gezegd worden, dat hij velen deze keuze niet gemakkelijk gemaakt heeft, want hij weigerde het aanbod van enige attractie, van enige vergemakkelijking jegens wie hem getrouw bleven. Juist diegenen die hem vasthielden stelde hij vaak zijn zwaarste eisen. Slechts verwees hij constant als hulpmiddel naar een in veler oog inmiddels verouderd gebelien compendium belijdenisgeschieden, en liet niet na te onderstrepen, dat hij onder handhaving verstond: niets er aan toevoegen en niets er van af doen, tenzij in gemeen overleg.

Schilder is daarmee, hoe men ook over hem moge oordelen, het historisch monument geworden van onvermengde belijdenishandhaving, onder begeleiding van gemeen overleg, en juist deze hardnekkige staving van wat eenmaal was vastgelegd en niet méér, heeft zeer velen in deze jaren wakker geschud uit een gedachten-gang, die onbewust meende, dat het beginsel van de kring afhankelijk zou zijn: sindsdien groeide een geslacht op, dat het de gereformeerde gezindte heeft aangedaan om de Belijdenis der Kerk weer te aanvaarden en verdedigen als accoord van kerkelijke gemeenschap!

Toen dit eenmaal met daden aanvaard was en men naar twee zijden JA en NEEN leerde spreken, geleerd niet van een begaafd theoloog, maar conform een gaaf mens, was daarmee tevens het algemene sein gegeven tot de herontwikkeling van een confessioneel-gereformeerde levensstijl, die sinds Kuipers dagen danig ingezonken was, en ik erken, dit heeft vóórken gegeven, en waarlijk niet slechts binnen één kerkinstituut, maar binnen meerdere, gelijk men goed doet bij al deze aanlegenheden oorzaak en gevolg, inzet en strijd wel te onderscheiden!

Men is sindsdien ook in allerhande confessionele verenigingen (wij denken hier bijvoorbeeld aan de Reüniten-organisatie, aan de Unie en de Afdelingen der Societas Studiosorum Reformatorum), om een term van Prof. Schilder te gebruiken, eerste- en tweedehands gezag gaan herkennen, en zo heeft Schilder nog een begin mogen meemaken van de beginsel-emancipatie, die ook ver buiten zijn naaste omgeving heeft plaats gevonden binnen de gereformeerde gezindte, en waardoor men, zonder onnodige en overhaaste scheidingen te veroorzaken, sindsdien volhardend en dapper gewelgd heeft om zonder méér de „meerderheid" of te allen tijde restloos een absoluut „gezag" van een niet argumenterend doch slechts poverend en moderniserend bestuur te erkennen!

Schilder heeft daarmee niet alleen op geheel eigensoortige wijze een hernieuwd geloofszaad maar ook een krachtig werkend zelfstandigheidszaad in de harten van vele jongeren gelegd, een zelfstandigheid, die zich zijnerzijds allereerst hierin uitte, dat hij zich zelden rechtstreeks met hun arbeid liet, maar dan toch niet al een beginselzaad, waarin velen hem zowel binnen als buiten zijn kerken als leraar hebben erkend en lief gehad, want het rijk des geestes vergt soms scherpe grenzen, maar kent geen ijzere gordijn!

Sindsdien was Schilder niet slechts het symbool van de strijd tegen de Barthiaanse onmogelijkheidsreligie, maar evenzeer van de strijd tegen zekere Neo-Kuyperiaanse vanzelfsprekendheidsreligie, en in de strijd op deze beide fronten (de één extern, de ander intern) zien wij in Prof. Dr. K. Schilder één der geestelijke „Vaders" van ons blad, ook al hebben wij getracht zelfstandige zonen te kweken die alle vrijheden benutten die het kenteken zijn van het-waarschijnlijk-kind-des-Heeren-zijn!

„Homogeen maar zelfstandig", het devies dat Kuiper jegens Groen van Prinsterer betrachting en uitspraak, het is ook het onze geweest, en wij zijn er zowel om zakelijke als persoonlijke redenen dankbaar voor geweest, want ons blad had een eigen taak te vervullen, mogelijk ook jegens hem!

Ook bij lichte divergentie, die hij echter schroomde aan de dag te brengen, mochten wij ons uiteindelijk in zijn sympathie verheugen; met een onderbreking van enkele maanden, is hij vanaf de oprichting tot aan zijn dood toe een meeslevende (en gelijk wij van hem verwachten kunnen) bewuste lezer van ons blad geweest!

KERKNIEUWS

Tweetal te:
Amsterdam-Centrum (vacature 2e predikantsplaats), L. J. Goris te Wezep en M. Vriese te Heemstede.

Drietal te:
Chatham, G. v. Dooren te Enschede, W. W. J. van Oene te Schiedam, L. Selles te Voorburg.

Beroepen te:
Bilthoven, B. Geuchies te Wapenveld, Zaandam, H. v. Tongeren te Rouveen, Westminster (Canada), A. Veldman te Enschede, Leiden (2e maal), G. v. Rongen te Zwijndrecht, Lethbridge, G. Ph. Pfeffers te Bussum.

Aangenomen naar:
Groningen (voor de zending op Borneo), A. H. Algra te Waardhuizen, Semarang, J. Keuning te Nieuwer-Amstel, Vrouwenpolder, Cand. G. Zomer te Utrecht.

Bedankt voor:
Zaandam, H. v. Tongeren te Rouveen, Lethbridge (Canada), H. Amelink te Langerak, Ten Post, L. E. Oosterhoff te IJselmuiden, Drogeham, 2e Exploermond, Murmerwoude, Mussel, Nijmegen, Oud-Loosdrecht, Rozenburg, Utrum, Zwagerveen-Zwaagwesteinde, Cand. G. Zomer te Utrecht, Rijswijk, H. Amelink te Langerak, Middelstum en Vollenhove-Cadoelen, H. D. v. Herksen te Onnen, Bilthoven, B. Geuchies te Wapenveld.